

**Referat fra regionale fagsamlinger om villrein
Region Nord, Dombås 25. – 26. april 2007
Region Sør, Skinnarbu 2. – 3. mai 2007**

Fjellsimla.

Du ser ho - sky og vår
ei fjelllets dronning - stolt og stri
ved sida si ho kalven har
og rundt omkring - ein fjellheim fri.

Ho gjer vår fauna sterk og rik
har røter her frå fordoms tid
i verdens målestokk - er ikk
veit at mennesket er sikk...

Ho ein sleg vart som liten kalv
ein skjebne tung og hard -
har heile livet kjend seg halv
da omsorg ukjend var -

I dager Simla stolt som mor
og gleder seg kvar dag
ho gjer av hjarta kjæleik stor
- for-to - dei er i lag.

Else Hole Ulekleiv.

(Else Hole Ulekleiv)

Innholdsfortegnelse:

1. Region Nord, Dombås 25. – 26. april 2007	5
1.1 Åpning.....	5
1.2 Norsk villreinsenters rolle, oppgaver og arbeidsform.....	5
1.3 Naturveiledning med villreinsentrene som arena.....	6
1.4 Gruppevise diskusjoner om regionale råd innenfor gruppene av ulike aktører	8
1.4.1 Villreinnemndene	8
1.4.2 Villreinutvalgene.....	8
1.4.3 Fylkesmenn, fylkeskommuner og kommuner.....	8
1.4.4 Organisasjonene	8
1.4.5 Hovedpoeng fra diskusjon alle aktører	8
1.5 Prosjektet ”Villreinfangsten som verdensarv”	9
1.6 Kunnskapsstatus og utfordringer knyttet til forvaltningen villreinbestandene i region nord	10
1.7 Overvåking av større verneområder.....	10
1.8 Gruppearbeid.....	11
1.8.1 Hva slags faglig profil bør Norsk Villreinsenter Nord satse på?	11
1.8.2 Hvem er villreinsenterets viktigste målgrupper, og hvilke tjenester fra senteret har de ulike aktørene størst behov for?	12
1.8.3 Hvordan bør villreinsenteret fordele fokus og innsats mellom utadrettet virksomhet mot målgrupper i regionen, og publikumsrettet virksomhet ved selve senteret?.....	13
1.9 DNs høringsforslag til endringer vedrørende villreinnemndene og bestandsplaner i villreinforvaltningen.....	14
1.10 Hva vet vi om hytteutviklingen i sørnorske villreinfjell?	15
1.11 Regionale planer for de nasjonale villreinområdene.....	16
1.12 Avslutning og kort oppsummering av erfaringer med samlingen.....	19
1.13 Vedlegg	20
2. Region Sør, Skinnarbu 2. – 3. mai 2007	26
2.1 Åpning.....	26
2.2 Norsk villreinsenters rolle, oppgaver og arbeidsform.....	26
2.3 Naturveiledning med villreinsentrene som arena.....	27
2.4 Gruppevise diskusjoner aktører.....	28
2.4.1 Villreinnemndene	28
2.4.2 Villreinutvalgene.....	28
2.4.3 Fylkesmenn, fylkeskommuner og kommuner I	28
2.4.4 Fylkesmenn, fylkeskommuner og kommuner II	28
2.4.5 Organisasjonene	28
2.4.6 Hovedpoeng fra alle gruppene	29
2.5 Villreinprosjektene i Langfjella – formål, organisering og forventet faglig utbytte.....	29

2.6 Kunnskapsstatus og utfordringer knyttet til forvaltningen av villreinbestandene i region sør.....	29
2.7 Gruppearbeid.....	30
2.7.1 Hva slags faglig profil bør Norsk Villreinsenter Sør satse på?.....	30
2.7.2 Hvem er villreinsenterets viktigste målgrupper, og hvilke tjenester fra senteret har de ulike aktørene størst behov for?	30
2.7.3 Hvordan bør villreinsenteret fordele fokus og innsats mellom utadrettet virksomhet mot målgrupper i regionen, og publikumsrettet virksomhet ved selve senteret?.....	31
2.8 DNs høringsforslag til endringer vedrørende villreinnemndene og bestandsplaner i villreinforvaltningen.....	31
2.9 Hva vet vi om hytteutviklingen i sørnorske villreinfjell?	32
2.10 Regionale planer for de nasjonale villreinområdene.....	32
2.11 Vedlegg	34

Forsidefoto: © Olav Strand

1. Region Nord, Dombås 25. – 26. april 2007

1.1 Åpning

Styreleder Karl Baadsvik fra Stiftelsen Norsk Villreinsenter ønsket velkommen og orienterte om bakgrunnen for samlingen – tilrådingene om dette fra Villrein og Samfunn og de tre regionale samlingene som DN arrangerte som oppfølging våren 2005. Siden personale ved de to villreinsentrene ennå ikke er ansatt har DN hatt ansvar for planlegging og gjennomføring av samlingen også denne gang i samråd med styret. Målsettingen er at de to villreinsentrene skal stå for slike arrangementer i framtida i samråd med forvaltningen.

Ordfører Erland Løkken i Dovre kommune ønsket velkommen til kommunen. Han orienterte om forhold som befolkningsutvikling, stor andel vernet areal, målsettinger om økt verdiskaping og næringsutvikling knyttet til utmark og verneområder og behov for kompensasjon for tap av statlige arbeidsplasser knyttet til Forsvarets virksomhet i kommunen. Videre orienterte han om utfordringer knyttet til overtakelse av Forsvarets bygningsmasse på Hjerkin som lokaler for bl.a villreinsenteret, og de klausuler Forsvaret har på eiendommen vedrørende leie av lokaler i forbindelse med oppryddings- og restaureringsarbeidene på skytefeltet.

1.2 Norsk villreinsenters rolle, oppgaver og arbeidsform

Karl Baadsvik innledet – [last ned presentasjonen ved å klikke her.](#)

Bevilgningene over statsbudsjettet med totalt 6 mill på revidert nasjonalbudsjett 2006 og totalt 6,6 mill. på 2007-budsjettet (5 mill til etablering/drift av sentrene og 1,6 mill til SNO naturveiledere) er svært positivt og bidrar til at fremtiden er sikker dersom en lykkes. Saken har god politisk backing, og en må nå bevise at en kan gjøre jobben.

Vedtektene for stiftelsen åpner for opprettelse av et regionalt råd knyttet til hvert senter, og styret ønsker at dette prioriteres. Rådet vil tillegges vekt og bør bestå av aktører SNV skal spille på lag med. Regionale råd skal bidra til å ta villrein fra ”menighet” til ”samfunn”. En er derfor opptatt av hvem som trekkes inn utover tradisjonelle aktører. Rådet kan være viktig bl.a i arbeidet med en strategisk plan, og styret ønsker å skape engasjement omkring sentrene.

I forhold til Norsk Villreinsenter Nord ser en et betydelig besøspotensial ved lokalisering langs E6 ved Hjerkin. Stortinget har forutsatt en best mulig samordning mellom villreinsentrene og aktuelle nasjonalparksentra. En utfordring med hensyn til samspill er at stiftelsen i Nasjonalparker er bygd opp med 6 desentraliserte besøksentre. På sikt kan en se for seg at en god utstilling kan bygges opp på Hjerkin med eksterne midler og kunne nyttes også av nasjonalparksenteret. Det er SNV sin intensjon at det utvikles et godt samarbeid mellom institusjonene, men graden av samlokalisering må drøftes nærmere, og DN som autorisasjonsmyndighet vil der også kunne ha en viktig rolle.

SNV ønsker å leie og ikke eie lokaler. Miljøverndepartementet arbeider med å få kjøpe bygningsmassen på Hjerkin av Forsvarsdepartementet, saken er ute på 3 måneders statlig forkjøpsrunde med en takst på 9,5 mill kr. NTNU har også signalisert interessere for å bruke disse bygningene til bl.a feltkurs, og flere interessenter kan være aktuelle. De første ansatte ved SNV kan ikke flytte direkte inn på Hjerkin, men vil ha arbeidsplass på Dombås inntil videre. Det vil bli inngått en egen samarbeidsavtale mellom SNV og SNO. En er inne i en tilsettingsfase både ved SNO og SNV, og personalet vil være på plass til høsten.

Villreinerådet i Norge har uttrykt ønske om at deres sekretariat kan plasseres ved et av de to sentrene. Det er også oppnådd enighet om samarbeid om en felles nettportal for villrein.

Styret for Norsk Villreinsenter har sendt brev til aktuelle fylkeskommuner og tilbudt lokalisering av sekretariat/prosjektledelse for de fylkesdelplanprosessene for nasjonale villreinområder som nå skal startes.

Fra kommentarene og diskusjonen etter Baadsviks innlegg kan vi trekke ut følgende momenter:

- Det er viktig at villreinsentrenes rolle må defineres tydelig.
- De må ikke bli nye forvaltningsorgan og rolleforholdet til de eksisterende offentlige og private organene må defineres klart.
- Dette gjelder særlig i forhold til SNO ettersom SNO skal ha personell knyttet til hvert av de to villreinsentrene.
- En må få på plass god samordning mellom villreinsentrene og den øvrige forvaltningen slik at en får optimalisert synergieffektene.
- Villreinsentrene må ta villreins parti i alle sammenhenger, dette må bli tydelig.
- Sentrene må fortsette, og styrke, arbeidet med å bringe villreinkunnskap videre fra ”menighet” til ”samfunn”.
- Et samarbeid med regionale råd kan være et viktig virkemiddel i denne sammenhengen.
- Villreinsentrene er en gavepakke til villreinforvaltningen.
- Det er tilført betydelige økonomiske og personellmessige ressurser med sterk politisk forankring.
- Fordelingen av økonomiske midler mellom de to sentrene vil bli vurdert etter behov, men utgangspunktet er at den årlige driftsbevilgningen deles likt mellom de to sentrene

1.3 Naturveiledning med villreinsentrene som arena

Direktør Kai Erik Tørdal fra Statens Naturoppsyn (SNO) innledet – [last ned presentasjonen ved å klikke her.](#)

Naturoppsynsloven fastsetter at SNOs oppgaver er både kontroll med hjemmel i bestemte lover, og veiledning og informasjon. I SNOs første ti år har kontrolloppgavene vært prioritert, samtidig

som virksomheten i tråd med Stortingets og MDs bestemmelser har blitt utvidet både tematisk og geografisk (rovvilt, kyst, Finnmarkseiendommen).

SNO har så langt ikke jobbet så mye spesifikt med naturveiledning. Mange aktører driver dette som deler av sin virksomhet i dag, men det er også store behov, og SNO ser at dette ikke har vært spesielt godt koordinert. I 2004 startet SNO sammen med Statkraft et pilotprosjekt i Eidfjord med å opprette en naturveilederstilling i tilknytning til Hardangervidda Natursenter. Prosjektet har hatt klart definerte oppgaver, og det første de gjorde var å utvikle klassesett til ulike skoletrinn. Elevgrupper har hatt forberedelse på skolen og fått desserten på senteret. En har nå 3 års erfaring med gode resultater, og ser at dette kan være en modell for videre utvikling. Stillingen har trukket grupper til senteret som ellers ikke ville dratt dit, og en kan få flere folk gjennom hele året og ikke bare i den tradisjonelle turistsesongen. Tørdal viste også til omfanget og betydningen slikt arbeid har i utlandet.

Pilaren ”fra menighet til samfunn” har vært en viktig motivasjon for å legge to naturveilederstillinger til hvert av villreinsentrene. Tørdal framhevet at dette kanskje kan bli faglige lokomotiv for å utvikle naturveilederfaget, og at utviklingspotensialet er stort. Alle 70 ansatte i SNO driver i noen grad med informasjon og veiledning også i dag, men har ikke tid eller ressurser til å løfte det faglige. Innholdet i stillingene har blitt til gjennom bl.a en idèdugnad i SNO sitt villreinteam, der det framkom tanker om ulike former og vinklinger mot nye målgrupper. Det vil trolig være behov for noe ulike informasjonsstrategier mellom sentrene i Nord og Sør bl.a på grunn av svært ulike besøkspotensial. Uteinformasjon kan foregå på ulike arenaer. I denne sammenheng kan bl.a gamle fangstanlegg være spennende, dette har vi på begge sider av fjellene i nord og også ved Skinnarbu. Hva gjelder generell informasjon til villreinjegere ser Tørdal dette primært som en oppgave for andre.

SNO er inne i en tilsettingsprosess og Tørdal orienterte om den kompetansen som er etterspurt, med både naturfaglig og informasjonsfaglig bakgrunn. En ser for seg en parallell oppstart ved SNO og SNV, og en prosjektleder vil coache dette i oppstartsfasen.

Fra kommentarene og diskusjonen etter Tørdals innlegg kan vi trekke ut følgende momenter:

- Villreinsentrene må og skal samordnes med nasjonalparksentrene og kan med fordel ha en rolle hvor de leder henvendelser videre til mer spesialiserte miljøer ved det enkelte nasjonalparksenter eller andre lokale ressursmiljøer.
- Villreinsentrene må bidra til å samordne aktørene.
- Villreinsentrene må bygge opp under lokalt næringsliv og tjene brukerne.
- Det må tilstrekkelig økonomi på plass i forhold til naturveiledning, og fragmentering av ressursene må unngås.
- Naturveilederne må kunne opptre på flere arenaer, også utenfor villreinsentrene, og motvirke den faglige fragmenteringen vi ser i dag.
- Det må utvikles nettverk av sentra, de 6 nasjonalparksentrene i region Nord kan da spesialisere seg innen sine temaer.
- Senteret på Hjerkinna må bli et signalbygg!
- SNO må være med å sikre samhandling mellom sentrene.

- Det må både kommunal og statlig finansiering inn i forhold til alle sentrene, det må sikres en samhandling mellom disse.
- Det er en stor utfordring at befolkningsgrunnlaget bak hvert enkelt naturinformasjonssenter i Norge er så lite, dette medfører at det må sikres en sterk grunnfinansiering sammenlignet med Europa for øvrig.
- Ressursbruken må også samordnes mellom ulike naturinformasjonssentre.
- Naturlig å skille mellom region nord og sør i forhold til logistikk og utfordringer med å bruke samme personellressurser i begge regioner.

1.4 Gruppevis diskusjoner om regionale råd innenfor gruppene av ulike aktører

Gruppene ble spurt om hvem som bør være representert i et råd for Norsk Villreinsenter Nord. Videre ble de spurt om hvilke oppgaver et slikt råd bør ha.

1.4.1 Villreinnemndene

- Rådet bør påvirke utviklingen av senterets arbeide.
- Ser rådet som et viktig bindeledd mellom villreinområdene og villreinsenteret.
- Utvalgene og nemndene bør være representert i rådet.

1.4.2 Villreinutvalgene

- Har konkret forslag til navngitte representanter.
- Rådet må sikre kompetanse til styret.
- Samtidig favner de vidt på andre målgrupper

1.4.3 Fylkesmenn, fylkeskommuner og kommuner

- Viktig å sikre bredde hva gjelder hvem som bør sitte i et slikt råd.
- Rådet må sikre kompetanse til styret.

1.4.4 Organisasjonene

- Har klare oppfatninger om hvem som bør være representert i rådet.
- Rådet må sikre lokal forankring og god kunnskapsflyt; fungere som bindeledd.

1.4.5 Hovedpoeng fra diskusjon alle aktører

- Gruppene synes å ha en felles oppfatning av at rådet først og fremst skal bistå og være en ressurs for styret og ledelsen av villreinsenteret.
- Noe ulike oppfatninger om hvem som bør sitte i et slikt råd, men gjennomgående tone at ulike organisasjoner må være representert.
- Det er også fremmet forslag om at rådet skal jobbe direkte mot ulike målgrupper.
- Ingen har kommet med innspill til selve organiseringen av rådet, eller stilt spørsmål ved nødvendigheten.

1.5 Prosjektet "Villreinfangsten som verdensarv"

Prosjektleder John Olsen fra Lesja kommune / Museumstenesta i Nord-Gudbrandsdal orienterte.

Høsten 2003 lanserte tidligere fylkeskonservator i Oppland, Harald Jacobsen, ideen om å få villreinen og villreinfangsten inn på UNESCOs verdensarvliste. Vinteren etter tok Lesja kommune initiativ til et prosjekt som skulle arbeide for dette. Høsten samme år ble det etablert en bredt sammensatt referansegruppe. Denne har senere blitt omorganisert til et styre bestående av fem personer fra regional forvaltning og nasjonalt fagmiljø, samt en faggruppe bestående av fire personer fra fagmiljøene innen kulturminner og villrein. Styret er ledet av Børge Brende. Sekretariatet er plassert på Lesja og består for tiden av prosjektleder.

Prosjektet har som mål å få villreinen og villreinfangsten inn på UNESCOs verdensarvliste. Første steg på veien er å få prosjektet inn på Norges forslagsliste (tentative liste) til UNESCOs verdensarvliste. UNESCO har en utfordring i det lista har en stor skjevhet, både geografisk og tematisk. Jeger- og fangstkulturen er nesten fraværende i lista i dag. Prosjektet viser til at dette prosjektet kan innfri tre kriterier på UNESCO sin 10 punkts liste.

Olsen orienterte om hva det betyr å få en verdensarvstatus, bl.a vil dette kunne gi økt trafikk som må skje på villreins premisser. Dette er en utfordring vi uansett må ta, da det er en mengde prosjekter i regionen som har som mål å øke mengden turister.

Prosjektet omfatter 4 fylker og 13 kommuner, og har en varighet frem til slutten av 2007. Dette er tidspunktet for når det vil bli avklart hvorvidt villreinen og villreinfangsten kommer på Norges forslagsliste til UNESCOs verdensarvliste.

Mer informasjon om prosjektet, rapporter, nyhetsbrev og en powerpoint-presentasjon, finnes på www.villreinfangst.no

Fra kommentarene og diskusjonen etter Olsens innlegg kan vi trekke ut følgende momenter:

- Status: Riksantikvaren har fått inn 40 forslag. DN og RA laget liste med 5 prioriterte som de nå vil be DN og MD se på.
- Prosjektleder er optimistisk for at dette prosjektet blir sendt videre.

1.6 Kunnskapsstatus og utfordringer knyttet til forvaltningen villreinbestandene i region nord

Olav Strand fra NINA orienterte – [last ned presentasjonen ved å klikke her.](#)

Strand gav uttrykk for at villreinsentrene må bli møteplasser der en sammen finner fram til kunnskapsbehovene. Dette vil kunne sikre brukerrelevans og tverrfaglighet i den framtidige forskningen.

Strand orienterte om kunnskapsstatus for bestandsforvaltningen, effekter av jakt og videreføring av det nasjonale overvåkingsprogrammet. Mye av datagrunnlaget for forskningen hentes fra overvåkingsprogrammet. Eksempler på nytten av slike data ble vist med Forollhogna som eksempel, der en har kunnet gjennomføre en rekonstruksjon av stammen. På Hardangervidda ville ikke dette vært mulig da det mangler tilstrekkelige data fra kjeveinnsamlingen.

Videre ble det orientert om den nyeste kunnskap innenfor beitekartlegging og kartlegging av villreinsens arealbruk. Ny teknologi med GPS-sendere er tatt i bruk i kombinasjon med å kartlegge beiter ved fjernmåling (satellittdata). På denne måten har en fått fram meget gode bilder av hvordan villreinstammen har brukt leveområdene på Hardangervidda i den perioden senderne har vært i funksjon. På hjemmesiden til NINA (<http://wms.nina.no/dyreposisjoner/>) kan en få vist nåværende merka dyrs posisjoner med 14 dagers forsinkelse. Gjennom analyse av satellittbilder fra 1984, 1994 og 2004 har en vist at det på Hardangervidda har vært en økning av lavbeitet på 82 % i løpet av denne perioden.

Fra spørsmål, svar og diskusjonen etter Strands innlegg kan vi trekke ut:

- For tiden ikke aktuelt å endre overvåkingsprogrammet for nordområdene.
- For tiden ikke prioritert å ta med Ottadalen ettersom det ikke er økonomisk rom for det. Overvåkingsprogrammet må dekke opp ytterpunktene.
- Det er framkommet mye ny kunnskap fra GPS-prosjektene, bl.a. om villreinsens arealbruk om sommeren. Dataene må bli tatt i bruk og det må sørges for at det er lokalt eierforhold til resultatene og god tilgjengelighet til dem fra folk flest.

1.7 Overvåking av større verneområder

Kirsten Thyrum fra Dovrefjellrådet innledet – [last ned presentasjonen ved å klikke her.](#)

DN arbeider med utvikling av et nasjonalt overvåkingsprogram for verneområdene, og Dovrefjell har vært benyttet som et pilotprosjekt. NINA har vært sentrale i utviklingen av metodikk. Rapporten er delt i en allmenn del og en spesiell del for Dovrefjell, og finnes på nettsidene til NINA (www.nina.no) og Dovrefjellrådet (www.dovrefjellradet.no).

Kriterier for valg av overvåkingstema er at

- Overvåkingstema skal ha forankring i **verneformålet** for verneområdet (villrein sentralt)
- Det aktuelle verneformålet kan være (**potensielt**) **truet**
- Den trusselen skal kunne reduseres/ fjernes eller skaden repareres ved **innsats fra forvaltningen**

Det er bl.a utviklet egne skjema for registrering av arealbruk hos villrein og moskus (sett-rein og sett-moskus). Dette er i en innledende fase, og må trolig justeres. Har hatt kursvirksomhet for å lære opp det personell som skal registrere. Tanken er å lage en så god metodikk at dette kan pågå i mange år fremover. Håpet er at dette skal være direkte anvendbart for forvaltningen. Eventuell sensitiv informasjon kan gis begrenset tilgang.

Fra spørsmål, svar og diskusjonen etter Thyrums innlegg kan vi trekke ut:

- Vanlig med telleapparater som registrerer ferdsel flere steder, selv om det uttrykkes skepsis til slik overvåking. Det vil bli talt både sommer og vinter. Det tekniske utstyret vil bli flyttet mellom ulike innfallsporter og ferdselsårer.
- Det er ikke ressurser til nye intervjuundersøkelser nå, det kan bli aktuelt å gjennomføre slike i framtida slik det er gjort før.
- Tellinger viser at det er få eller ingen fjellrever på Dovre, ingen registrert yngling på 10 år. Oppdrettsprosjektet på Oppdal kan gi svar på om reetablering er mulig.
- Det ble reist spørsmål omkring ”sett villrein” og ”sett moskus”, om metoden kan evalueres og om en med rimelig sikkerhet kan forvente at metodikken fanger reelle endringer.
- Konklusjonen er at det vil koste millioner å få en fullstendig oversikt, men at en kan koble dette opp mot langsiktige forskningsprosjekter med villreinsentrene og SNO som koordinerende ledd.
- Denne typen data vil kunne bli et godt supplement til data generert med GPS-halsbånd og NINA - SNO har et godt samarbeid på dette området.

1.8 Gruppearbeid

Gruppene ble inndelt på tvers av aktørgruppene. Momentene nedenfor representerer en sum av alle gruppenes besvarelser.

1.8.1 Hva slags faglig profil bør Norsk Villreinsenter Nord satse på?

- Utstilling og formidling omkring villreinen til tilfeldig forbipasserende
- Informasjon må rettes mot villrein- og høgfjellsøkologien.
- Unik mulighet til å profilere villreinfangsten og fangstkulturen.
- Dovrefjell – bruk/vern av området.
- Arkeologi, kulturminner
- Samordning med UNESCO-satsingen dvs fokus på kulturhistorie
- Kulturminner, formidling av kunnskap omkring disse.

- Jakt og jaktkultur i dag – hvorfor og hvordan forvalte.
- Området ligger nært til store ferdselsårer, og tung tilrettelegging er mulig for å demonstrere dette i felt.
- Hjerkinns står i en særstilling mht restaureringssammenheng både i forhold til skytefeltet og samferdsel representert med evt. framtidig vei og jernbane i tunnel over Dovrefjell.
- Tilbakeføring av Hjerkinns skytefelt og følge med denne utviklingen i forhold til villreinsens bruk av området.
- Inngrep og effekt, fragmenteringsproblematikk.
- Forskningscenter, har både bygningsmessig kapasitet og vil være muligheter til å være et godt utgangspunkt. Dette gjelder både klima, botanikk etc.
- Forskningstilnærming, med tanke på nærhet til NINA, DN, NTNU etc.
- Utstillingsvindu for formidling av kunnskap fra overvåkning og forskning.
- Ha med seg de myke verdier for å tiltrekke seg hele familien.
- Bør også legge mye vekt på forholdet ferdsel og villrein, det vil si *tålegrense*.
- Arbeide aktivt overfor blant annet kommunene for å belyse dette i plansammenheng.
- Rypeforskning og kontinuitet i denne vil være av interesse for mange brukere.

1.8.2 Hvem er villreinsenterets viktigste målgrupper, og hvilke tjenester fra senteret har de ulike aktørene størst behov for?

- Alle utenfor ”menigheten”.
- De store massene og deres barn (gjennomgangstrafikken).
- Andre samfunnssektorer.
- Menneskene utenfor ”menigheten” bør ha hovedfokus (skoler, barnehage mv) – oppdragende effekt på framtidige beslutningstakere.
- Tilfeldige turister (de som skal loppes for penger).
- Lokalmiljøet.
- Kommunene – bidra med gode veiledere, særlig i forhold til lokal og regional planlegging.
- Kurs/opplæring for ”menigheten” også, villreinnemnder, utvalg og øvrige rettighetshavere.
- Villreinnemnder og –utvalg.
- Opplæring av utvalgene, politikere.
- Samarbeid med nemndene.
- Samarbeid med ulike aktører vedrørende god formidling basert på ansvarsdeling.
- Fokus på skoler og barn og ungdom. Herunder er det viktig med god pedagogisk formidling. Viktig at dette foregår ute.
- Jaktmotivasjon i forhold til unge.
- Barnegruppene, aktiv oppsøkende virksomhet.
- Høgskoler/universiteter.
- Muligheter for samarbeid med forskningsmiljøene, spesielt NTNU.
- Studenter (master, PhD mv...).
- Bidra med informasjon og samarbeide med eksisterende nasjonalparksenter.

- Rolle som nav i forhold til de andre besøkssentrene i regionen
- Når en lager informasjon må det kunne være forståelig.
- Tilrettelegge for internasjonal informasjon
- Rovdyr er et tema som bør være med.
- Muligheter for drop-in besøk dersom en lager en god attraksjon

1.8.3 Hvordan bør villreinsenteret fordele fokus og innsats mellom utadrettet virksomhet mot målgrupper i regionen, og publikumsrettet virksomhet ved selve senteret?

- Et hovedfokus bør være å ikke skrive for langt/bredt, da det er mange og store oppgaver og dersom disse blir for mange og fragmenterte vil det kunne ramme profilen som helhet.
- Erfaringsmessig er det tungt å holde liv i denne type sentra, og et hovedfokus bør være å legitimere sin egen eksistens, dersom dette skal bli et levedyktig temasenter.
- Utadrettet virksomhet i starten. Det er ikke et senter oppe enda, og da vil oppsøkende virksomhet være viktig.
- Den utadrettete virksomheten er svært viktig.
- Helårs drift må være et mål.
- Båndlegging av bygninger og sengeplasser, gjør at det vil være viktig å se på aktiviteten i sesonger, i tillegg til klimatiske forhold.
- I de ”rolige” periodene må en ut og ”hente” kunder.
- Vinteren kan være en attraktiv periode for fjellskolene.
- Vinteren kan være aktuell for kurs-/opplæringsvirksomhet, både for skoler og andre som vil være aktuelle målgrupper.
- Svært sesongavhengig. Sommerstid bør fokus rettes mot tilfeldige turister og internasjonal info.
- I den ”stille” årstid bør fokus rettes mot produksjon av info materiale, samt mot kommuner, nemnder etc.
- Produksjon og vedlikehold av hjemmeside skal ha fokus hele året, denne må til enhver tid være oppdatert.
- Oppbygging av senteret for å fenge gjennomreisende, arrangere en godt forberedt åpning
- Planlegge utstilling uavhengig av fremdrift for bygget
- Forberede og starte veiledning uten utstilling, bruke de arenaer og lokaliteter som finnes (i nasjonalparker, på fjellfestival, DNT hytter osv).

1.9 DNs høringsforslag til endringer vedrørende villreinnemndene og bestandsplaner i villreinforvaltningen

Paul Harald Pedersen fra DN innledet, jf. utdelte høringsdokumenter. [Last ned presentasjonen ved å klikke her.](#)

Fra spørsmål, svar og diskusjonen etter Pedersens innlegg kan vi trekke ut:

Oppnevning og sammensetning av villreinnemndene

- Høringen innebærer et økt ambisjonsnivå både i forhold til tidsbruk og økonomisk handlekraft i nemndene.
- Økonomisk sett er det allerede gjort et løft ved budsjettøkningen til nemndene i 2005, videre styrking gjennom de strukturelle endringene det nå høres på.
- Må ikke få en for sterk sentralisering, det som er på høring oppfattes å være på vei i den retningen. Grunnlaget for engasjementet for villrein er en god lokal forankring.
- Samordning mellom sentrale og lokale myndigheter må bli bedre.
- Det må tilføres tilstrekkelige ressurser til å få gjort jobben lokalt, sentrale aktører må ikke bli sittende på midlene og utføre arbeid som skal gjøres lokalt.
- Det må bygges tillit mellom aktørene, dette er en jobb som må prioriteres. En del av denne jobben er å avklare oppgavefordeling.
- Villreinnemndene må følges opp slik at villreirutvalgene ikke blir skadelidende i forhold til manglende midler til tiltak p.g.a. sommel.
- Utnevning av nemndsmedlemmer må skje slik at det sikres kompetanse også i arealsaker. Kvinner har vist seg å sitte kun i få perioder i flere nemnder.
- Hvordan har en tenkt å dekke opp lokalkunnskap i arealsaker med mindre nemnder som mangler representanter både for hele områder og kommuner? Dette må ivaretas.

Sekretariater

- Det må sikres faglig gode sekretærer som også kan nytte PC, e-post og andre moderne tekniske hjelpemidler.
- Nemndsekretariatene kan ikke ligge hos fylkesmennene (FM). Villreinsentrene er bedre egnet som lokalisering for de fleste. I tillegg vil FM kunne få en uheldig dobbeltrolle i forhold til bl.a. plansaker.
- Områdene i Sunnfjordregionen vil ikke ha nemndsekretariat hos FM eller ved villreinsenter p.g.a. avstand m.m. Kommuneøkonomi og lokale ressurspersoner blir en utfordring.
- Det ble framholdt at det må legges opp til fleksibilitet i forhold til sekretærordning, ulike regioner vil ha ulike behov og muligheter.

Bestandsplan

- Viktig at det utvikles en tydelig prosedyre for utarbeidelse og godkjenning av planer, også for områder med flere enn ett vald.
- Det må tydeliggjøres at planleggingen er et rettighetshaveransvar.

- Høringsdokumentet er uklart m.h.p utarbeiding og godkjenning av bestandsforvaltningsplaner for villreinområder med flere enn ett vald.

1.10 Hva vet vi om hytteutviklingen i sørnorske villrein fjell?

Bjørn P. Kaltenborn fra NINA orienterte – [last ned presentasjonen ved å klikke her.](#)

Prosjektet er gjennomført under forskningsprogrammet ”Landskap i endring” i regi av Norges forskningsråd.

Kaltenborn reiste spørsmålet om vi har en hyttepolitikk. Gjennom Stortingsmeldingen om *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* (RM) er det fastsatt noen nasjonale mål, samt en rekke føringer og retningslinjer.

Målsettingene for prosjektet har vært å:

- Kartlegge utbredelse og status av hyttebygging i den sør-norske fjellregionen
- Analysere effekter av hytteutvikling på biodiversitet, artssammensetning og forstyrrelse
- Analysere betydningen av hyttebygging som entreprenørskap og utviklingsfaktor i lokalsamfunnsutvikling
- Analysere interaksjonen mellom hytteeiere og lokalsamfunn
- Utvikle et scenario for hytteutvikling i studieområdet
- Identifisere mangler i planleggings- og policy verktøy

Både antall hytter som bygges, størrelse, standard og prisnivå har økt sterkt de siste årene. I fjor var gjennomsnittlig bruksareal på nye hytter 103 m², mot areal på bolig som var 101 m². På kysten av Sørlandet er det nå nærmest byggestopp. Det medfører økt press mot andre områder, og som ikke synes å ha noe tak. Hytter etableres nå i stadig nye områder, innover dalene og opp i fjellet.

Det er store lokale forskjeller i holdningen til hyttebygging mellom områder. Folk har generelt stor avstand til kommunenes planarbeid inntil dette blir synlig for egne interesser. Generelt oppfattes hyttefolk som noe positivt for bygda.

Det er lite samarbeid mellom kommunene om arealplanleggingen. Kommunene bruker i snitt lite tid og ressurser på denne type oppgaver, mindre enn ett årsverk. Kommunene sliter med å holde tritt med utviklingen. Mange grunneiere går sammen og skaper store felt. Tilnærmet samme krav for disse som til bolig. I dag er det et sterkt økonomisk trykk i retning utbygging i nye områder.

Hva mener så dagens hytteeiere? Hyttene brukes i dag mye, rundt 60 døgn i snitt. Holdninger til videre utbygging er relativt positive, men det er få som ønsker fortetning i eget nærområde. Not

in my backyard! Videre er det få som ønsker store endringer. Viktig som motivasjon for det å ha hytte at det er opprinnelig, og har andre verdier enn de har ellers i livet.

Prosjektet har sett på effekter av hyttefelt og hytteaktivitet på fauna, og skiller mellom tre typer effekter: lokale direkte, indirekte regionale og kumulative.

Lokale direkte: Fysisk arealtap (perifert) og kortvarig skremmel (perifert).

Indirekte regionale: Unnvikelseeffekter, over tid vil dyra trekke ut av disse områdene. Kan måles bl.a ved å se på beitemønster. Påvirker 1 – 10 km fra hyttefelt, og gir redusert bruk så sant det finnes alternativer. Lavmattene er tykke og tette nær hyttene, mer nedbeitet lengre borte fra hyttene.

Kumulative: Kan gi langsiktige kjedereaksjoner i økosystemene. Vet lite om dette, men ser mange eksempler på hvordan områder blir liggende som øyer når en kutter/sperrer korridorene ved å etablere veger og løyper. Det er dokumentert gjentatte ganger både i Norge og utenlands at reinen – i mindre grad bukker - reduserer bruken med 50 – 95 % innen 2 – 10 km fra større hyttefelt. Det er også vist at å kanalisere og endre løypetraseer har god effekt.

Kaltenborn konkluderte med at det er et sterkt behov for en bedre nasjonal politikk/styring på hyttebygging. RM og dagens retningslinjer er ikke bindende nok for den kommunale arealplanleggingen, og det bør i større grad være krav om konsekvensvurderinger. Etablering av en regional planlegging og nasjonale villreinområder vil bli svært viktig i fremtiden.

1.11 Regionale planer for de nasjonale villreinområdene

Øyvind Aarvig fra Planavdelingen i Miljøverndepartementet innledet, jf utdelt *bestillingsbrev* av 12.04.07 til berørte fylkeskommuner fra miljøvernministeren. [Last ned presentasjonen ved å klikke her.](#)

MD *anmoder* fylkeskommunene om å utarbeide fylkesdelplaner for prioriterte fjellområder. MD har adgang til å hjemle en bestemmelse i PBL 19-2, men her legger en opp til en frivillighet. Oppfølging av RM om helhetlig forvaltning av fjellområder.

Bestillingsbrevet legger opp til en balanse mellom bruk og vern. I planprosessene er det viktig å identifisere alle konfliktområder. Det er gjort en prioritering av områder som gis tilbud om økonomisk bidrag i 2007 – Hardangervidda, Setesdalsområdene og Rondane – Sølnekletten. Fylkesdelplanen er ikke juridisk bindende, men veiledende og viktig som instrument, bl.a som grunnlag for innsigelser.

Trond Veskje fra Villreinnemnda for Rondane orienterte om erfaringer med fylkesdelplanen for Rondane.

Ringebu viltneimnd tok initiativ til en fylkesdelplan i 1988 på bakgrunn av storstilt hyttebygging, og fikk med seg FM og fylkeskommunen på initiativet. Den første planen ble godkjent i 1992, siden er den revidert i 2000.

Området er 3000 km², langt og smalt og svært sårbart. 2 fylker (Hedmark og Oppland) og 13 kommuner berørt. Det var bra å få til en slik plan, men det er stadig mange kommuner som glemmer den i sin planlegging. Saker som ikke er forankret i planen går i retur. Planer til behandling sendes til villreinnemnda og ”planrådet for villrein i Rondane”. Veskje tror planrådet har vært nøkkelen for at en har lyktes. Han mener dette er bedre enn vern og at nasjonalparkstatus gir bare et økt antall besøkende. Det ønsker en ikke i villreinområdene.

Hva gjelder kommunal forvaltning etter PBL er Veskje klar på at dette ikke fungerer. Forankring av fylkesdelplanen er viktig og gjennomført, planer som ikke er forankret i fylkesdelplanen går i retur til villreinnemnd og planråd. Villreinnemndas uttalelser er preget av at de er negative til alt som gir økt ferdsel og aktivitet i villreinens leveområde, det er helt forutsigbart på dette punktet. Bestandsmålet i Rondane er nådd med 4500 dyr. Uttak på om lag 1500 årlig.

Kirsten Thyrum fra Dovrefjellrådet orienterte om erfaringer med fylkesdelplanen for Dovrefjell – Sunndalsfjella. [Last ned presentasjonen ved å klikke her.](#)

Dovrefjellrådet ble opprettet som konsekvens av fylkesdelplanarbeidet. Begynte som et rådgivende organ. I ettertid et 4 årig forsøk om forvaltning av verneområdene. Parallelt løp mellom fylkesdelplanen og verneplanprosessen. En krevende prosess og fordrer at alle holder tunga beint i munnen. Behov for å innhente kunnskap. Hadde begynt i en annen ende i dag!

Mener at planen har hatt stor virkning. Fylkeskommunen og Dovrefjellrådet har brukt planen for blant annet å hindre hytteutbygging. Det samme med alpinanlegg. Veier er også et konfliktområde, og et stadig tilbakevendende tema.

I morgen har vi en fylkesdelplan for Dovre som er godkjent i alle fylker, men hva er egentlig villreinens leveområde? Er det mulig å lage ei korrekt grense? Rapporten til NINA er viktig i denne sammenheng.

Hvordan kan turistforeningene bidra til bevaring av villreinen?

Torfinn Evensen fra DNT orienterte – [last ned presentasjonen ved å klikke her.](#)

DNT mener de er i samme situasjon som villreinen med nedbygging av hytter og stier med mer. Det har vært sameksistens siden 1968 da villreinen var enda mer truet enn nå. Dersom flere interesser snakker villreinens sak er det lettere å få gehør hos besluttsende myndigheter enn om bare jegerne skal stå for dette!

DNT ser det som viktig å snakke om villrein for folk flest. Hvordan lage en vinkling som skaper interesse hos folk flest? Dette er viktig å tenke på i forhold til de nye villreinsentrene. Antyder klare koblinger mellom DNT og Stiftelsen Norsk Villreinsenter. DNT treffer mye folk der villreinen er. Helt i tråd med det ViSa-rapporten legger opp til. Viktig å skape nye fjellambassadører. Villrein er en opplevelsesart for langt flere enn bare de som får et jaktkort. DNT ønsker å samarbeide!

Diskusjon om planprosesser, aktuelle tiltak og kunnskapsbehov

Vemund Jaren fra DN innledet med ønske om å dele diskusjonen inn i hovedtema:

1. Virkemidler og herunder MDs bestillingsbrev om fylkesdelplaner og regionale planprosesser.
2. Medvirkning og forankring.
3. Kunnskapsbehov.

Fra diskusjonen etter foredragene og Vemund Jarens innledning kan vi trekke ut følgende momenter:

- Styrking av kunnskapsgrunnlaget, særlig vedr. villreinens bruk av randsonene er nødvendig, selv om det er satt av begrenset med midler til dette arbeidet.
- I konkrete områder kan en få til en del ved å få med ulike aktører på et spleiselag, eks. fra Dovrefjellrådet som beskriver at en samlet sammen kr. 140 000,- og for det beløpet får de en rapport om villreinens arealbruk fra NINA v/Per Jordhøy.
- Villreinsentrene må gi råd til alternativ næringsutvikling i verneområdene og i forbindelse med utforming av fylkesdelplanene, slik at vi beholder levende bygder rundt de levende fjellene. I samarbeid med aktørene, blant annet DNT, må det finnes både ja- og nei-områder for ulike aktiviteter. Nei-områdene må sikres.
- Positivt med fylkesdelplaner med en nasjonal forankring som løfter arealforvaltningen i disse områdene litt opp fra lokalt nivå. Det må legges sterke føringer for prosessene. Stort konfliktpotensial der kommunene ikke er sterke nok til å stå imot sterke interesser. Fylkeskommunene må bringes raskt og sterkt inn i prosessene.
- Fylkesdelplanene må ha et sterkt faglig fundament og gis en høy status. Villreinsentrene blir viktige i dette bildet, særlig på den faglige sida. Styret for SNV bør kontakte alle berørte fylker og markedsføre villreinsentrene i denne sammenhengen.
- Planverk må på plass nå og det må bevilges tilstrekkelig med midler til dette slik at det ikke blir fjellområder som ikke blir med og som blir tapere. Det er så mye penger i hytteutbygging at dette driver fram prosesser uansett.
- Fylkesdelplaner som ivaretar randområdene er viktigere enn forvaltningsplaner for verneområder. Det er randområdene som er viktige for både villreinen og utbyggingsinteressene. Det er en grense for hvor langt det er riktig å gå i retning av kommunal forvaltning av alt.

- Det er registrert et ønske om klarere retningslinjer. Det behov for å sortere ut de bygdenære områdene fra randsonene og fra verneområder. Det legges opp til en tredeling. Disse inndelingene må tas lokalt og regionalt.
- Fylkestingene blir mer motiverte for å ha eierforhold til fylkesdelplaner ettersom de har gitt større oppmerksomhet, det må følge med bevilgninger. Det er viktig å skille mellom detaljeringsgraden i fylkesdelplan og kommunale planer. Det bør etableres et nettverk for fylker som må vente med å påbegynne planlegging i påvente av bevilgninger slik at de opprettholder interessen for dette.
- Fylkesdelplaner kan ikke gjøres juridisk bindende, men det er forslag om regionale planbestemmelser. Fylkestinget kan derfor gjøre vedtak som legger tematiske og/eller geografiske føringer. Det vil bli gjort tydelig at det er behov for regional planlegging på tvers av administrative grenser. Miljøvernministerens bestillingsbrev vedrørende fylkesdelplaner er ment som en utfordring.
- DN skal i flg. tildelingbrevet fra MD ha et spesielt ansvar for å tilrettelegge for fylkesdelplanarbeid. Det er allerede utviklet faglige verktøy for dette. Villreinklienten er et av disse, og er operativt p.t. Det er behov for en oppryddingsjobb som må gjøres lokalt i forkant av fylkesdelplanprosessen. Fylkesmannen må involveres i dette arbeidet.
- Ikke penger til alle prioriterte områder i år. Forhåpentligvis blir det bedre i 2008. Regionene bør likevel påbegynne arbeidet i år.
- Det er behov for å organisere og kanalisere ferdsel. Dette gjelder både innenfor og utenfor nasjonalparkene. Statusen et fjellområde får gjennom denne verneformen kan være med på å gi en økt ferdsel i et fjellområde. Hytteutbygging i og nær randsonene vil også generere et slikt behov. Dette bør vurderes i fylkesdelplan sammenheng.
- DNT dokumenterer at ferdselen på deres rutenett ikke går til himmels, og at det er liten forskjell etter vern. DNT satser på aktivitet utenfor verneområdene. Også fokus på villrein. Man må tro at fylkesdelplanene får en Visa-profil. Det må skapes eierforhold til planene!

1.12 Avslutning og kort oppsummering av erfaringer med samlingen

- Det arbeidet vi nå skal i gang med må ha ei brei forankring. Viktig å ta med alle aktører slik at ikke kritikk mot prosess blir til hinder.
- Deltakerne var rimelig fornøyd med samlingen.
- Etter samlingene med fokus på Villrein og Samfunn i 2005 ble det påpekt at det er stort behov for denne type samlinger, og at disse må fokusere mye på arealforvaltning. Var i

utgangspunktet redd for at det kunne bli for mange deltagere, derfor avgrenset antall som ble invitert. Kommunene glimrer i for stor grad med sitt fravær. Hva skal en gjøre for å få med disse? De er viktige som planmyndighet, og en viktig målgruppe.

- Mulig vi hadde valgt feil heading eller adressat? Må ta lærdom av betydningen av å stile til de det gjelder. I dette tilfelle var det ikke primært villreinfofolkene i kommunene en ønsket å trekke med, men arealplanleggerne.
- Norsk Villreinsenter vil være en ny ressurs som kan arrangere slike samlinger. Bare noe så enkelt som vedlikehold av adresselister er viktig.
- Det synes å være lite behov for å dekke oppholdskostnadene for deltagerne ved slike samlinger

1.13 Vedlegg

- Invitasjonsbrev
- Program
- Deltakerliste

Adresseliste

Deres ref:

Vår ref:

Sted: Trondheim

Dato: 09.03.2007

INVITASJON TIL REGIONAL FAGSAMLING PÅ DOMBÅS 25. – 26. APRIL 2007

I nært samarbeid med Direktoratet for naturforvaltning inviterer Stiftelsen Norsk Villreinsenter til fagsamling for aktørene i villreinforvaltningen i region nord på Norlandia Dovrefjell Hotel, Dombås, 25. – 26.april 2007. Samlingen er en oppfølging av tilsvarende samlinger som ble arrangert av DN våren 2005 i tråd med anbefalingene fra prosjektet *Villrein og Samfunn*, og vil samtidig være et faglig åpningsseminar for Norsk Villreinsenter Nord.

Stiftelsen Norsk Villreinsenter ble formelt etablert høsten 2006 i henhold til vedtak i Storting og Regjering. Stiftelsens hovedformål er å fremme bevaring og bærekraftig forvaltning av villreinbestandene og villreinfjellene i Norge. Villreinen er en viktig del av vår natur- og kulturarv, og Norge har et særlig internasjonalt ansvar for å sikre framtiden for villreinstammene og deres leveområder. Stiftelsen skal bidra til dette gjennom å

- Tilrettelegge og formidle informasjon på høyt faglig nivå til alle aktuelle brukere og til publikum
- Fremme samarbeid og kompetanseheving i forhold til alle aktører som berører villreinen og dens leveområder
- Være en arena for kommunikasjon mellom villreinforskere og brukere
- Fungere som brobygger og møteplass for å fremme tradisjonell og ny næringsutvikling på villreinens premisser
- På eget initiativ foreslå tiltak overfor ansvarlige myndigheter og berørte parter for å sikre bærekraftig forvaltning av villreinen og det økosystem den er en del av.

Styret er i gang med å ansette personell ved de to driftsenhetene for henholdsvis region nord i Dovre, og region sør i Tinn. I henhold til avtale med DN, vil Norsk Villreinsenter Nord få et særskilt ansvar for rådgivning og veiledning overfor alle aktører som er involvert i forvaltningen av de 12 villreinområdene nord for Sognefjorden. I dette inngår også å arrangere regelmessige fagsamlinger for å styrke kontakt og kommunikasjon mellom ulike aktører slik rådgivningsgruppa i prosjektet *Villrein og Samfunn* har anbefalt. Villreinsentrene skal ikke utøve forvaltningsmyndighet i henhold til lov og forskrifter.

Hovedtema for vårens fagsamling vil være:

- Presentasjon og drøfting av Norsk Villreinsenters rolle, oppgaver og arbeidsformer, herunder opprettelse av regionale råd for hvert av de to sentrene. Som bakgrunnsstoff vises til NINA Rapport 116: *Hardangervidda nasjonalparksenter – et egnet kompetansesenter for villrein. En forstudie* (<http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2006/116.pdf>) og Dovrefjellrådets rapport: *Etablering av et villreinsenter på Hjerkin. En forstudie* (<http://www.dovrefjellradet.no/FLIB/764-Villreinsenter%20forstudie.pdf>).
Ansvarlig: Norsk Villreinsenter

- Naturveiledning med villreinsentrene som arena. Ansvarlig: Statens naturoppsyn (SNO)
- Arealforvaltningen i villreinområdene, med særlig fokus på arbeidet med regionale planer for de nasjonale villreinområdene. Ansvarlig: Miljøverndepartementet og DN
- Presentasjon og drøfting av høringsforslag om endringer i villreinnemndenes antall, oppnevningsmåte og sekretariatsordning, samt endringer i bestemmelsene om bestandsplaner for villreinområdene. Ansvarlig: DN
- Fagforedrag om aktuelle problemstillinger ved inviterte foredragsholdere.

Et mer detaljert program med tidsskjema for samlingen vil bli distribuert seinere. Det tas sikte på å starte med lunsj ca. kl. 12 den 25.april og avslutte med lunsj ca. kl. 13 den 26.april.

Oppholdsutgiftene ved hotellet for representanter fra villreinnemndene vil bli dekket av DN, mens oppholdet for øvrige inviterte deltakere vil bli dekket av Norsk Villreinsenter. Hver enkelt etat/institusjon dekker sine egne øvrige reiseutgifter. Alle villreinnemnder og alle villreinutvalg i regionen inviteres til å delta med to representanter hver, mens de øvrige adressatene inviteres til å delta med en representant hver. Denne begrensningen er nødvendig av hensyn til kapasiteten ved hotellet. Invitasjonen til organisasjoner og enkelte andre aktører sendes til organisasjonen sentralt, og vi ber om at organisasjonen selv finner fram til en hensiktsmessig representant fra enten sentralt eller regionalt/lokalt nivå.

Påmelding til samlingen må skje **seinest onsdag 28.mars** til Heidi Antonsen (heidi.antonsen@dirnat.no), tlf 73 58 09 01. Vennligst oppgi at påmeldingen gjelder **region nord**, og nødvendig kontaktinformasjon. Ettersom det ikke er kapasitet til å innkvartere alle på enkeltrom, ber vi om at spesielle behov for enkeltrom samt spesielle behov knyttet til allergier og lignende oppgis ved påmelding.

Vi ønsker vel møtt til samlingen!

Vennlig hilsen

Karl Baadsvik
Styreleder, Norsk Villreinsenter

Fagsamling for region nord – Dombås 25.- 26. april 2007

Program

Onsdag 25. april

12:00 *Ankomst og lunsj*

Møteleder: Karl Baadsvik

13:00 Velkomstord fra Dovre kommune

13:10 Norsk Villreinsenters rolle, oppgaver og arbeidsformer

Styreleder Karl Baadsvik

Diskusjon

14:30 Kort beinstrekk

14:45 Naturveiledning med villreinsentrene som arena

Direktør Kai Erik Tørdal, SNO

Diskusjon

15:30 *Kaffepause*

Gruppevis diskusjoner innenfor de enkelte aktørgruppene om representasjon i og oppgaver for et regionalt råd for Norsk Villreinsenter Nord

16:30 Overvåking av større verneområder – utfordringer i forhold til økt bruk og ferdsel

Kirsten Thyrum, Dovrefjellrådet

17:00 Prosjektet "Villreinfangsten som verdensarv"

John Olsen, Museumstenesta i Nord-Gudbrandsdal

17:30 Kunnskapsstatus og utfordringer knyttet til forvaltningen av villreinbestandene i region nord

Olav Strand, NINA

18:15 Gruppearbeid:

- Hva slags faglig profil bør Norsk Villreinsenter Nord satse på?
- Hvem er villreinsenterets viktigste målgrupper, og hvilke tjenester fra senteret har de ulike aktørene størst behov for?
- Hvordan bør villreinsenteret fordele fokus og innsats mellom utadrettet virksomhet mot målgrupper i regionen, og publikumsrettet virksomhet ved selve senteret?

20:00 *Middag*

Torsdag 26. april

Møteleder: Vemund Jaren

- 08:30 DNs høringsforslag til endringer vedrørende villreinnemndene og bestandsplaner i villreinforvaltningen
DN
Diskusjon
- 10:00 Hva vet vi om hytteutviklingen i sørnorske villrein fjell?
Bjørn P. Kaltenborn, NINA
- 10:30 *Kaffepause*
- 11:00 Regionale planer for de nasjonale villreinområdene
Øyvind Aarvig, Miljøverndepartementet
- 11:30 Erfaringer med fylkesdelplanene for Rondane og Dovrefjell – Sunndalsfjella
Trond Veskje, Villreinnemnda i Rondane
Kirsten Thyrum, Dovrefjellrådet
- 11:50 Hvordan kan turistforeningene bidra til bevaring av villreinen?
Torfinn Evensen, Den Norske Turistforening
- 12:00 Diskusjon om organisering av planprosesser, aktuelle tiltak og nødvendige kunnskapsbehov
- 12:45 Oppsummering og avslutning
- 13:00 *Lunsj og avreise*

PÅMELDTE DELTAKERE DOMBÅS 25. – 26. APRIL 2007

Nr.	Navn	Reprenter
1	Terje Abrahamsen	Nord-Fron kommune
2	Sverre Hestad	Sunnfjord Villreinnemnd
3	Kjell Flaten	Sunnfjord Villreinutvalg
4	Kjell Kvammen	Sunnfjord Villreinutvalg
5	Stein Løkken	Lesja kommune
6	Per Dag Hole	Lesja kommune
7	Kirsten Thyrum	Dovrefjellrådet
8	Erland Løkken	Norsk Villreinsenter
9	Knut Granum	Ottadalen villreinutvalg
10	Lars B. Tordhol	Ottadalen villreinutvalg
11	Geir Vagstein	FM Oppland
12	Arne Nyaas	Villreinsrådet i Norge
13	Heidi Ydse	Forollhogna Villreinutvalg
14	Bjørn Dalen	Skjåk kommune
16	Bengt Fasteraune	Snøhetta Villreinnemnd
17	Lars Børve	Snøhetta Villreinnemnd
18	Trond Toldnes	Villreinutvalget for Rondane Nord
19	Odd Leif Angård	Villreinutvalget for Rondane Nord
20	Øyvind Aarvig	Miljøvern-departementet
21	Tove Gaupset	Sør-Trøndelag fylkeskommune
22	Oddmund Støylen	Førdefjella Villreinnemnd
23	Lars Indrebø	Førdefjella Villreinutvalg
24	Hans Bondal	Villreinutvalget i Rondane Sør
25	Tord Bretten	Knutshø villreinutvalg
26	Tom Hjemseteren	FM i Hedmark
27	Perly Berge	Norges Fjellstyresamband
28	Ingar I. Elgevasslien	Sølnkletten villreinnemnd
29	John Steine	Naturvernforbundet i Oppland
30	Inge Angård	Dovre Kommune
31	Hilde Aanes	Tynset kommune
32	Morten Liebe	Villreinnemnda for Rondane
33	John Steine	Naturvernforbundet i Oppland
34	Torfinn Evensen	Den Norske Turistforening
35	Kai Erik Tørdal	SNO
36	Kari Kveseth	SNO
37	Jostein Sandvik	SNO
38	Trond Veskje	Villreinnemnda i Rondane
39	Hanne Thingstadberget	Hedmark fylkeskommune
40	Thomas Rødstøl	Ottadalen Villreinnemnd
41	Stig Aaboen	Ottadalen Villreinnemnd
42	Else Hole Ulekleiv	Norsk villreinsenter
43	Ingar I. Elgevasslien	Sølnkletten Villreinnemnd
44	Erik Stabell	DN
45	Erik Lund	DN
46	Vemund Jaren	DN
47	Johan Danielsen	DN
48	Paul H. Pedersen	DN
49	Johan T. Solheim	DN
50	Karl Baadsvik	Norsk Villreinsenter
51	Idar Fredrik Hansen	Snøhetta Villreinutvalg og Sunndal fjellstyre
52	Inge Svortøl	Førdefjella villreinnemnd
53	Olav Strand	NINA
54	John Olsen	Museumstenesta i Nord-Gudbrandsdal
55	Bjørn Kaltenborn	NINA
56	Reidar Brude	Snøhetta Villreinnemnd
57	Bengt Flagestad	Snøhetta Villreinnemnd
58	Alf Mellemseter	Snøhetta Villreinnemnd
59	Paul Edvin Nauste	Snøhetta Villreinnemnd
60	Arnt Gulaker	Snøhetta Villreinnemnd
61	Per Skotvedt	Sunndal Fjellstyre
62	Kristin Prestvold	Sør-Trøndelag Fylkeskommune
63	Trond Berger	Statskog

2. Region Sør, Skinnarbu 2. – 3. mai 2007

2.1 Åpning

Morten Johannessen, styremedlem i Norsk Villreinsenter og fylkesmiljøvernssjef i Telemark, ønsket velkommen og orienterte om bakgrunnen for samlingen – tilrådingene om dette fra Villrein og Samfunn og de tre regionale samlingene som DN arrangerte som oppfølging våren 2005. Møtet er først og fremst viktig for å få innspill fra brukerne av Villreinsenteret. Siden personale ved de to villreinsentrene ennå ikke er ansatt har DN hatt ansvar for planlegging og gjennomføring av samlingen også denne gang i samråd med styret. Målsettingen er at de to villreinsentrene skal stå for slike arrangementer i framtida i samråd med forvaltningen.

Per Lykke, initiativtager fra Tinn Kommune, styremedlem i Norsk Villreinsenter og daglig leder for Viddasenteret AS, poengterte at villreinsenteret skal være et bindeledd mellom forskning, forvaltning, grunneiere og andre brukere. Det er viktig å forbedre kommunikasjonskanalene. Villreinsenteret må ta tak i de store linjene knyttet til arealinngrep, ferdsel og bruk. Vi må komme oss ut av seminarstadiet og skape handling på villreinens premisser.

Lykke orienterte videre om at villreinsenteret skal leie toppetasjen av bygget på Skinnarbu, herunder tilgang til kafé og kinosal. Det øvrige er nasjonalparksenteret sine arealer. Det arbeides for at en ny utstilling med fire hovedtema skal være klar neste sommer. Pengene over statsbudsjettet skal også gå til dette.

Ordfører Erik Haatvedt fra Tinn kommune ønsket velkommen til Tinn, og understreket at Hardangervidda er en stor ressurs. Villreinsenteret er flott og riktig tiltak som sammen med med Nasjonalparksenteret gjør at en kommer i inngrep med de som bruker vidda.

Haatvedt orienterte om oppstartsmøtet for arbeidet med fylkesdelplan for Hardangervidda i Drammen, der statsråden var til stede. Mange tok til orde for at sekretariatet for planarbeidet bør legges til Villreinsenteret, noe som også vil styrke fagmiljøet.

Haatvedt pekte også på tilrådingene fra Villrein og Samfunn, stortingsmeldingen (RM) med fokus på villrein og Norges internasjonale forpliktelser i forhold til villrein. Alle vedtak som fattes må baseres på kompetanse. Dette kan redusere konfliktene mellom bruk og vern. Villrein er ikke bare natur. Dette er også en viktig del av vår egen kulturarv!

2.2 Norsk villreinsenters rolle, oppgaver og arbeidsform

Morten Johannessen innledet, jf presentasjon under referat fra samlingen på Dombås. Styret er svært åpent for innspill for å forme senteret videre, vi er ennå i støpeskjeen. Med hensyn til økonomi er det brukt lite av bevilgningene fra 2006. Disse er overførbare til 2007, og dette har påvirket bevilgningene på 2007-budsjettet. Fra 2008-budsjettet forventes det at bevilgningene kommer opp på budsjettet nivå.

Johannessen påpekte at Norsk Villreinsenter Sør skal dekke en stor region med store avstander. Han ba særlig om synspunkter på dette og om prosessen til nå vært inkluderende nok.

Fra diskusjonen etter Johannessens innlegg kan vi trekke ut:

- Villreinsenteret må ikke bli for knyttet til sitt nærområde. De ansatte må være fleksible og kunne stille opp lokalt. Det er viktig å ansette de riktige personressursene ved villreinsentrene som kan spille på lag med de som skal forvalte lokalt. Skal ikke ta over forvaltningen.
- Det blir en viktig rolle for senteret å skape en dynamisk sammenheng nord - sør helt opp til Sognefjorden. Villreinområdene som skal betjenes må inviteres til å delta.
- Flere kunne blitt innbudt til samlingen ettersom det ble stort frafall, særlig burde HG vært innbudt. Det er viktig å få med ulike parter selv om de har motstridende interesser. Framover blir det viktigst å løfte dette fra menighet til samfunn.
- Villreinsenteret skal fronte villreinens behov uten å mene noe om forvaltningen. Viktig å definere grenser for hvilke saker som skal frontes og hvordan. Villreinsenteret må våge å utfordre disse grensene på en saklig og god måte. Senteret på Skinnarbu vil som følge av beliggenheten få en annen rolle enn det i Dovre.
- Utvikling av konsepter for villreinvennlig næringsutvikling tilknyttet villreinområdet og nasjonalparken er en viktig arbeidsoppgave.

2.3 Naturveiledning med villreinsentrene som arena

Direktør Kai Erik Tørdal fra Statens Naturoppsyn (SNO) innledet, jf presentasjon og referat fra samlingen på Dombås.

Fra diskusjonen etter Tørdals innlegg kan vi trekke ut:

- Viktig og riktig med klar rolledeling mellom SNO og forvaltningen.
- Viktig at naturveilederne er til stede på mange arenaer og at de er troverdige basert på et godt kunnskapsgrunnlag, dette burde vært etablert for lenge siden.
- Norge er bare i starten med å utvikle naturveiledning og vi har mye å lære. Villreinsenteret på Skinnarbu har etablert et godt samarbeid med nasjonalparksentrene i Eidfjord og for Folgefonna. Samarbeid er viktig å få på plass mellom de mange aktørene som fins i dette markedet.
- Viktig å spille på lag med bl.a. leirskolene slik at en får tak i den oppvoksende slekt.

- Det kan også satses i retning av miljøvennlige pakketurer i samarbeid med turoperatører.

2.4 Gruppevise diskusjoner aktører

Gruppene ble spurt om hvem som bør være representert i et råd for Norsk Villreinsenter Sør. Videre ble de spurt om hvilke oppgaver et slikt råd bør ha.

2.4.1 Villreinnemndene

- Kritisk til etablering av NVS og prosessen.
- Rådet må ha kompetanse om arealplanlegging.
- Bør ha tett kontakt mot forskningsmiljøene.
- Grappa kommer med forslag på personer som kan sitte i rådet.
- Grappa fremmer flere oppgaver for rådet, men som det like gjerne kan tilligge senteret å inneha. Herunder registreringer av fornminner og koordinere arbeidet med å sikre genetisk mangfold i små villreinområder.

2.4.2 Villreinutvalgene

- Stiller spørsmål ved opprettelse av NVS og et råd.
- Et eventuelt råd bør være en ressurs for senteret
- Rettighetshaverne bør være godt representert.
- Finansiering av drift av et råd må sikres.
- Trekke grenser mot forvaltningsoppgaver som NVS ikke skal ha.

2.4.3 Fylkesmenn, fylkeskommuner og kommuner I

- Rådet bør arbeide med overordna tema – de store linjer vedrørende strategiutforming, markedsføring og drift.
- Bør bestå av en liten gruppe på 7 – 10 medlemmer med spisskompetanse.
- Skal være ”litt fandens advokat” – blant annet evne å stille kritiske spørsmål.

2.4.4 Fylkesmenn, fylkeskommuner og kommuner II

- Konkrete innspill til navngitte deltagere.
- Rådet bør definere senterets nøkkeloppgaver.
- Mange konkrete innspill til oppgaver for NVS, men som det naturlig vil ligge til styret og ledelsen for senteret å gjennomføre.

2.4.5 Organisasjonene

- Viktig at rådet har med representanter fra samfunnet, og ikke bare menigheten.
- Rådet en ressurs for styret, men det må være toveis kommunikasjon.
- Rådet må ha bredde og sikre medlemmer også fra ulike organisasjoner. Ikke statlige organer.
- Rådet må påse at ikke NVS driver med forvaltningsoppgaver og myndighetsutøvelse.

2.4.6 Hovedpoeng fra alle gruppene

- Gruppene synes å ha en felles oppfatning av at rådet først og fremst skal bistå og være en ressurs for styret og ledelsen av villreinsenteret.
- Noe ulike oppfatninger om hvem som bør sitte i et slikt råd, men gjennomgående mener gruppene at rådet bør ha bred kompetanse og ha representanter også fra utenfor menigheten.
- Ei av gruppene stiller spørsmål ved opprettelsen av NVS og et råd.

2.5 Villreinprosjektene i Langfjella – formål, organisering og forventet faglig utbytte

Tor Punsvik fra Fylkesmannen i Vest-Agder orienterte om prosjektet med GPS-merking av villrein som er startet i Setesdalsområdene – [last ned presentasjonen ved å klikke her](#).

Per Øyvind Grimsby fra Sira-Kvina Kraftselskap, leder av styringsgruppa, orienterte om Setesdalsprosjektene fra sitt ståsted – [last ned presentasjonen ved å klikke her](#).

Olav Opedal fra Villreinnemnda for Hardangervidda orienterte om prosjektet som er under oppstart for Hardangervidda og Nordfjella, og som skal koordineres med arbeidet i Setesdal – [last ned presentasjonen ved å klikke her](#).

2.6 Kunnskapsstatus og utfordringer knyttet til forvaltningen av villreinbestandene i region sør

Olav Strand fra NINA orienterte, se presentasjon under referatet fra Dombås. Under samlingen på Skinnarbu ble det også orientert om det faglige innholdet i forskningen som skjer innenfor rammen av GPS-prosjektene i Langfjella.

Fra spørsmål, svar og diskusjonen etter Strands innlegg kan vi trekke ut:

- Kalvingsområdene til villrein er sensitive områder som kan identifiseres både gjennom gamle viltkart og GPS-data. Det ble reist spørsmål om disse opplysningene bør ligge åpent tilgjengelig på internett. Olav Strand påpekte at dette er en av flere etiske problemstillinger der bl.a. styringsgruppa for prosjektet må gjøre kloke valg.
- Jaktas rolle som forstyrrelseselement og betydning for reinens skyhet ble påpekt og datasett fra GPS-merkede dyr kan brukes til å si noe om disse spørsmålene. Jaktas påvirkning på villreinens områdebruk kan også undersøkes.
- Selv om reinens områdebruk påvirkes av løypenett er dette en del av et nyansert bilde hvor snø-, beite- og klimatiske forhold spiller en vesentlig rolle. Spørsmål som berører endring av bruk kan belyses gjennom tilgjengelige data.

2.7 Gruppearbeid

Gruppene ble inndelt på tvers av aktørgruppene. Momentene nedenfor representerer en sum av alle gruppens besvarelser.

2.7.1 Hva slags faglig profil bør Norsk Villreinsenter Sør satse på?

- Villreinsenteret må holde en høy faglig profil og kunne levere frittstående eller supplerende informasjon og innspill som andre instanser kan benytte.
- Opparbeide et villreinfaglig miljø ved å samle fagfolk.
- Samle, sortere, tilrettelegge og bekjentgjøre kunnskap om villrein og om ulike bruk av villreinfjellet (hytter, veier, ferdsel, kraftverk, jernbane) – problemer og utfordringer.
- Knutepunkt for faglig kunnskap ("Kunnskapspool")
- Senteret må gå klar alle forvaltningsfunksjoner. Hvis forvaltningsorganer skal lokaliseres her må det være helt klare skillelinjer mot villreinsenteret. Senteret må også styre unna gråsoner mot forvaltning, også konsekvensutredninger.
- Fagmiljø og presentasjon av fagstoff må tilrettelegges mot "den vanlige mann" og informasjon må bekjentgjøres slik at potensielle brukere får vite om tilbudet.
- Utarbeide skolemateriale knyttet til villrein – tilpasset ulike skoletrinn/ aldersgrupper.
- Samle og tilrettelegge historie fra det enkelte villreinområde; Fokusere på villreinen i lokale tradisjoner, ressurser og utnytting gjennom tidene - kulturminner, gamle ferdaveger. Knytte dette mot reiseliv og opplevelser. (Jfr. målgrupper.)
- Ikke bland politikk/ politikere inn i arbeidet – senteret må være nøytralt i så måte.
- Skal fronte villreinenes sak – også upopulære politiske saker på villreinenes premisser.
- Samfunnsaktør og kunnskapsleverandør.
- Utadrettet virksomhet (marginalt besøkspotensial på Skinnarbu).
- Initiere/være pådriver for ny kunnskap.
- Profilere region sør sine særegenheter: størst villreinbestand (/område), (nærmest) intakte sesongvandring og trusselfaktorer (arealpress, reiseliv, klima etc.)
- Fokus på trusselbilder - spesielt klimaproblematikk (Sørområdet er kanskje mest sårbart).
- Møteplass.

2.7.2 Hvem er villreinsenterets viktigste målgrupper, og hvilke tjenester fra senteret har de ulike aktørene størst behov for?

- Skoleverk og utdanningsinstitusjoner – folkelig og lettfattelig villreininfo.
- Kompetanseheving for forvaltningsorganer (Eks. kurs nye villreinnemnder, nye fjellstyrer og planmyndighet i kommunene).
- Kursing av organisasjoner som driver med virksomhet som berører villreinområder (Turistforeninger, reiselivsbedrifter, trekkhund- og kitingmiljøet).
- Internett – Aktivt og oppdatert nettsted med linker til aktuelle villreinrelaterte sider.
- Aktive og organiserte brukere av (villrein)fjellet – hjelpe til med tilrettelegging for kommersiell aktivitet som er ufarlig mht. villrein.
- Utøvere av aktuelle "farlige" aktiviteter (for villrein) Spesielt nevnt var kiting (kite surfing/vindseiling) og hundekjøring. DNT ble her nevnt negativt mht. fronting av, eller kursaktivitet rundt, kiting.
- Jegere – info om jaktmuligheter. Mest aktuelt på nettside med linker til jaktsalg/ kortsalg.
- Allmennheten/"Folk flest" - kunnskap ut til folket med særlig vekt på barn og unge.

- Kommuner/Forvaltere (arealforvaltning/villreinforvaltning).
- Forskning/Utdanningsinstitusjoner.

2.7.3 Hvordan bør villreinsenteret fordele fokus og innsats mellom utadrettet virksomhet mot målgrupper i regionen, og publikumsrettet virksomhet ved selve senteret?

- Bør utvikle et presentabelt og profesjonelt publikumsvennlig senter.
- Besøkspotensialet er lite i forhold til Dovre, og hovedfokus må være på aktivt utadrettet virksomhet i hele region sør. Særlig viktig i oppstartsfasen - presentasjon av Norsk Villreinsenter.

2.8 DNs høringsforslag til endringer vedrørende villreinnemndene og bestandsplaner i villreinforvaltningen

Paul Harald Pedersen fra DN innledet, jf presentasjon under referatet fra Dombås, og utdelte høringsdokumenter.

Fra spørsmål, svar og diskusjonen etter Pedersens innlegg kan vi trekke ut:

Oppnevning og sammensetning av villreinnemndene

- Tanken er god, men det må balanseres mellom små og store områder i nemndene slik at det ikke blir skeivt fokus på den ene eller den andre gruppen områder.
- Ulike signaler på representasjon av alle kommuner og om de som skal være valgbare må sitte i kommunestyre eller ikke. Frykt for at kommunepolitikere vil svekke arealvernet som villreinen er avhengig av.
- Forslag om nemnder med bare store eller bare små områder sammen, kan på den måten slippe eget samarbeidsorgan for Langfjella.
- Det ble påpekt at høringsmalet må være reell og at innspillene må legges vekt på ved fastsettelse av forskrift.
- Det må legges til rette for både å beholde kontinuitet, bedre politisk forankring og få opp kvinneandelen.
- Det ble reist forslag om å bruke fylkestinget til å utnevne medlemmer i villreinnemndene.
- Det må legges opp til mer fleksibelt opplegg for sammenslåing og samordning av villreinområdene gjennom nemndene.

Sekretariatet

- Entydig frarådning i forhold til fylkesmannens miljøvernavdeling som sekretariat p.g.a. problemer med rolleblanding.

- Sekretariat kan samlokaliseres med villreinsentrene, ikke være del av dem. Må ut i åpen konkurranse.

Bestandsplan

- Kritikk mot utforming av høring på bestandsplaner, vanskelig å oppfatte hva det høres på.
- Flere understreket behov for bestandsplaner også for områder med flere vald og at disse må være flerårige, ha vedtaksprosedyrer og være så bindende for forvaltningen som mulig.
- Nemnda skal fatte et årlig vedtak om fellingskvoter enten det er endringer i planen eller ikke.

2.9 Hva vet vi om hytteutviklingen i sørnorske villrein fjell?

Oddgeir Andersen fra NINA orienterte, jf. Bjørn Kaltenborns presentasjon under referatet fra Dombås.

Fra spørsmål, svar og diskusjonen etter Andersens innlegg kan vi trekke ut:

- Viktig å fokusere på behovet for en nasjonal hyttepolitikk, det er nesten en skandale med den svake nasjonale forankringen dette har sammenligna med for eksempel kraftpolitikken.

2.10 Regionale planer for de nasjonale villreinområdene

Øyvind Aarvig fra Planavdelingen i Miljøverndepartementet innledet, jf presentasjon under referatet fra Dombås, og utdelt *bestillingsbrev* av 12.04.07 til berørte fylkeskommuner fra miljøvernministeren. MD *anmoder* fylkeskommunene om å utarbeide fylkesdelplaner for prioriterte fjellområder. MD har adgang til å hjemle en bestemmelse i PBL 19-2, men her legger en opp til en frivillighet. Oppfølging av RM om helhetlig forvaltning av fjellområder.

Bestillingsbrevet legger opp til en balanse mellom bruk og vern. I planprosessene er det viktig å identifisere alle konfliktområder. Det er gjort en prioritering av områder som gis tilbud om økonomisk bidrag i 2007 – Hardangervidda, Setesdalsområdene og Rondane – Sølnekletten. Fylkesdelplanen er ikke juridisk bindende, men veiledende og viktig som instrument, bl.a som grunnlag for innsigelser.

Fra spørsmål, svar og diskusjonen etter Aarvigs innlegg kan vi trekke ut:

- Stort trykk på og volum i hyttebygging opp mot villreinområdene fører til akutt behov for nasjonale avklaringer, spørsmål om de prosessene vi nå er vitne til kan føre til

stortingsmelding. Ny "Rikets miljøtilstand" er under arbeid, ellers ikke kjennskap til egen stortingsmelding om villrein.

- Det vil bli startet fylkesdelplan i tre områder, ikke avklart flere, disse kommer til å gå etter gammel Plan og Bygningslov. Det vil bli tatt høyde for en rekke forhold i disse prosessene, bl.a. innflytelse på villrein fra utbygging utenfor leveområdene for arten. Ser allerede en innstramning i form av avgjørelse mot utbygginger ved innsigelser.

Bjørn Bjørnsen fra Tinn kommune orienterte om erfaringer med fylkesdelplanen for Hardangervidda Aust – [last ned presentasjonen ved å klikke her](#).

Proessen med fylkesdelplanen medførte mye turbulens i Tinn kommune. Det har vært utarbeidet flere fagrappporter, og også en lokal "motrapport". I sum har likevel planen virket positivt. Det er gjennomført tiltak blant annet ved å fjerne stier, og kanalisere ferdsel for å unngå forstyrrelser. Proessen har ledet til et resultat som alle nå kan leve med. Har også laget greie rutiner for saksbehandling i kommunen. Bjørnsens hovedkonklusjon er at det har skjedd en effektiv overføring fra fylkesdelplanen til kommuneplan og kommunedelplaner, og at utbygging av f.eks hyttefelter har vært sterkt styrt av fylkesdelplanen. I behandlingen av enkeltsaker i LNF-områder har derimot planen hatt liten effekt.

Knut Erik Paulsen fra Bykle kommune orienterte om erfaringer med fylkesdelplanen for Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane – [last ned presentasjonen ved å klikke her](#).

Paulsens hovedkonklusjon er at alt fokus har vært på forsøket med lokal forvaltning av landskapsvernområdene, og at fylkesdelplanen har hatt liten virkning. Planen blir ikke brukt slik den er nå.

Hvordan kan turistforeningene bidra til bevaring av villreinen?

Torfinn Evensen fra DNT orienterte, jf presentasjon og referat fra samlingen på Dombås.

Avsluttende diskusjon

Vemund Jaren fra DN innledet med en del stikkord som pekte på at det er et felles mål er å sikre villreinen. Fra innleggene i diskusjonen kan vi trekke ut:

- Fylkesmennene må styrke innsatsen sin i forhold til hytteutbygginger i og nær fjellet, særlig der kommunedelplaner er direkte i strid med statlig politikk.
- Det må til en avgrensning mellom hva som er tradisjonelt landbruk og hva som er utmarksbruk og hvordan dette skal håndteres i LNF-områder på en samordnet måte.
- Alle former for planer som berører villreinens leveområder og levekår må samordnes og det må på plass planer for bærekraftig hytteutbygging.

- Restaurering av natur må vurderes også i forhold til villrein, Villreinsentrene må brukes til å samle kompetanse om dette og som kompetansesentre i forhold til planprosesser.
- Alle aktører må være forberedt på å gi noe i prosessene, også turfolket og øvrig allmennhet, lokal og fragmentert styring av løypenett krever opprydding. Lokal næringsutnytting må noen ganger få fortrinnsrett selv om den isolert er negativ for villreinen.

2.11 Vedlegg

- Program
- Deltakerliste

Fagsamling for region sør – Skinnarbu 2.- 3. mai 2007 Program

Onsdag 2. mai

12:00 *Ankomst og lunsj*

Møteleder: Karl Baadsvik

— 13:00 Velkomstord fra Tinn kommune

13:10 Norsk Villreinsenters rolle, oppgaver og arbeidsformer

Styreleder Karl Baadsvik
Diskusjon

14:30 *Kort beinstrekk*

14:45 Naturveiledning med villreinsentrene som arena

Direktør Kai Erik Tørdal, SNO
Diskusjon

15:30 *Kaffepause*

Gruppevise diskusjoner innenfor de enkelte aktørgruppene om representasjon i og oppgaver for et regionalt råd for Norsk Villreinsenter Sør

16:30 Villreinprosjektene i Langfjella – formål, organisering og forventet faglig utbytte

Per Øyvind Grimsby/Tor Punsvik, Setesdalsområdene
Olav H. Opedal, Hardangervidda/Nordfjella

17:15 Kunnskapsstatus og utfordringer knyttet til forvaltningen av villreinbestandene i region sør

Olav Strand, NINA

18:15 Gruppearbeid:

- Hva slags faglig profil bør Norsk Villreinsenter Sør satse på?
- Hvem er villreinsenterets viktigste målgrupper, og hvilke tjenester fra senteret har de ulike aktørene størst behov for?
- Hvordan bør villreinsenteret fordele fokus og innsats mellom utadrettet virksomhet mot målgrupper i regionen, og publikumsrettet virksomhet ved selve senteret?

20:00 *Middag*

Torsdag 3. mai

Møteleder: Vemund Jaren

- 08:30 DNs høringsforslag til endringer vedrørende villreinnemndene og bestandsplaner i villreinforvaltningen
DN
Diskusjon
- 10:00 Hva vet vi om hytteutviklingen i sørnorske villreinfjell?
Oddgeir Andersen, NINA
- 10:30 *Kaffepause*
- 11:00 Regionale planer for de nasjonale villreinområdene
Øyvind Aarvig, Miljøverndepartementet
- 11:30 Erfaringer med fylkesdelplanene for Hardangervidda Aust og Setesdal - Ryfylke
Bjørn Bjørnsen, Tinn kommune
Knut Erik Paulsen, Bykle kommune
- 11:50 Hvordan kan turistforeningene bidra til bevaring av villreinen?
Torfinn Evensen, Den Norske Turistforening
- 12:00 Diskusjon om organisering av planprosesser, aktuelle tiltak og nødvendige kunnskapsbehov
- 12:45 Oppsummering og avslutning
- 13:00 *Lunsj og avreise*

DELTAKERLISTE SKINNARBU 2. – 3. MAI 2007

Navn	Representerer
Einar Lauvvang	Nordfjella Villreinnemnd
Per Aksel Knudsen	Nordfjella Villreinnemnd
Anne Jupskås	Setesdal Austhei villreinnemnd
Ola L. Sukka	Setesdal-Ryfylke villreinnemnd
Karl Hoven	SR og SA Villreinnemnder
Magne Skarprud	Våmur-Roan Villreinnemnd
Ole Roer	Våmur-Roan Villreinnemnd
Helge Tonstad	Setesdal Ryfylke villreinnemnd
Kjell Sverre Thoresen	Setesdal Austhei Villreinnemnd
Torolf Matisen	Brattefjell Vindeggen villreinnemnd
Erling Gåserud	Brattefjell Vindeggen villreinnemnd
Håvard Kjontvedt	Hardangervidda Villreinnemnd
Kåre Fekjan	Blefjell villreinnemnd
Olav H. Opdal	Hardangervidda Villreinnemnd
Svein Ekre	Setesdal Austhei villreinlag
Ragnar Ystanes	Hardangervidda villreinutvalg
Svein Erik Lund	Hardangervidda villreinutvalg
Kitt Hedegart Flåta	Hardangervidda Grunneigarsamskipnad
Karl Helge Gjetle	Fjellheimen Villreinutvalg
Arne Nesheim	Fjellheimen Villreinutvalg
Jon Ødeskaug	Setesdal-Ryfylke Villreinlag
Olav Mosebø	Brattefjell Vindeggen villreinutvalg
Rune Østraat	Ullensvang herad og Oksenhalvøya villreinutvalg
Jørgen Tjørom	Sirdal kommune
Sigrid Bjørgum	Bykle kommune
Leif Svendsen	Bykle kommune
Sverre Bakke	Tokke kommune/GPS-merkingsprosjektet
Aslak Momrak-Haugan	Fyresdal kommune
Eskil Nerheim	Suldal kommune
Liv Tinnes-Mork	Hjartdal kommune
Bjørn Bjørnsen	Tinn kommune
Knut Erik Paulsen	Bykle kommune
Birger Hovden	Tinn kommune
Erik Haatvedt	Tinn kommune
Turid opedal	Tinn kommune
Bjarne Bråthen	Tinn kommune
Lars Bjaadal	Telemark fylkeskommune
Sissel Bakke	Aust-Agder fylkeskommune
Helge Lyngstad	FM i Aust-Agder
Bjørn Egeland	FM i Buskerud
Even Knutsen	FM Buskerud
Tor Punsvik	FM i Vest-Agder
Egil Hauge	FM Hordaland
Tore Løne	FM Hordaland
Tarjei Haugen	Setesdal Vesthei – Ryfylkeheiane Landskapavvernområde
Olav Dale Traeen	Mårfjell sameie
Jon Lilleland	Mårfjell sameie
Tore Larsson	NJFF Telemark
Øystein Stamland	NJFF Vest-Agder
Beate Aase Heidenreich	NJFF Buskerud
Jon Engebretsen	Telemark Turistforening
Torfinn Evensen	Den Norske Turistforening
Per Ø. Grimsby	Sira-Kvina kraftselskap
Oddgeir Andersen	NINA
Olav Strand	NINA
Eli Bjorvatten	GPS-prosjekt villrein
Lars Arne Bay	Statskog SF
Bjørn Iuell	Statens vegvesen Vegdirektoratet
Reidar Sandal	SNO
Kai Erik Tørdal	SNO
Knut Nyland	SNO
Vemund Jaren	DN
Erik Lund	DN
Johan Danielsen	DN
Johan T. Solheim	DN
Paul H. Pedersen	DN
Øyvind Aarvig	Miljøverndepartementet
Morten Johannessen	Norsk Villreinsenter
Per Lykke	Norsk Villreinsenter
Øystein Landsgård	Norsk Villreinsenter
Dorthe Huitfeldt	Norsk villreinsenter

